

26.7.2024

Hovioikeuden kirjaamoon
Korkeimmalle oikeudelle

Lupahakemus ja valitus asiassa R 21/2425

Hovioikeuden ratkaisu, johon hakija hakee muutosta

Helsingin hovioikeuden tuomio 24/123327, annettu 29.05.2024 sekä
Helsingin hovioikeuden 31.1.2024 antama päätös nro 163

Hakijat, vastaajat ja valittajat

Electronic Frontier Finland Effi Ry
NEN1
NEN2
NEN3
NEN4

Vastaajan asiamies ja prosessiosoite

Herkko Hietanen
OTM, KTT, DI, luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja
Turre Legal Oy
Annankatu 16 B 27,
00120 Helsinki
puh. +358 50 3841634
herkko.hietanen@turre.com

Syyttäjä

Aluesyyttäjä Virpi Niemelä

Valituslupahakemus

Vastaajina asiassa ovat yhdistys ja sen hallituksen jäsenet. Vastaajat ovat julkaisseet yhdistyksen verkkosivujen lahjoitukset -alasuulla kirjoituksen. Kirjoituksessa on ilmoitettu, että yhdistys voi sääntöjen mukaan ottaa vastaan lahjoituksia. Samassa yhteydessä vastaajat ovat julkaisseet yhdistyksen tilinumeron sekä toimintaohjeet, mikäli lukijalla on halu tehdä lahjoitus. Vastaajilla ei ollut rahankeräyslupaa.

Vastaajia syytetään rahankeräysrikoksesta. Rahankeräysrikoksen tunnusmerkistö on keskeisesti määritelty rahankeräyslaissa. Vastaajat ovat tulkinneet julkaisemansa viestin sisällön jäävän rahankeräyslain kielletyn rahankeräyksen määritelmän ulkopuolelle. Vastaajat katsovat, että julkaisu ei ole aktiivisesti vedonnut yleisöön lahjoitusten saamiseksi.

Vastaajat katsovat, että epäilty rikos on perustunut vastaajien verkkosivuilla julkaisemalla viestin sisältöön ja siksi vain valtakunnansyyttäjällä oli syyteoikeus tapauksessa. Valtakunnansyyttäjä ei päättänyt syytteen nostamisesta.

Kyse on oikeudellisista tulkintakysymyksistä, jotka koskevat sanavapaussyyteoikeutta, yleisöön vetoamisen käsitettä sekä kieltoerhdystä. Sovellettava pykälät ovat:

1. sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 24 §;
2. Rikoslain 17:16c ja rahankeräyslain 3 ja 4 § ja
3. Rikoslain 4 luvun 2 §

Valituksessa on kyse *ensisijaisesti* [OK 30:3:n](#) mukaisesta ennakkotapausperusteesta. Asia on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tärkeä saattaa korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. *Toissijaisesti* kyse on muusta painavasta syystä. Vastaajat ovat vaarassa saada rikostuomion epäselvän laintulkintakysymyksen vuoksi. Kyse on konfliktista vastaajien perus- ja ihmisoikeuksien ja niitä vastassa olevan yhteiskunnan tarpeesta ylläpitää yleistä järjestystä.

Asiassa huomioon otettavat tosiseikat ovat vastaajan käsityksen mukaan riidattomat. Korkeimman oikeuden valitusluparekisterin mukaan tällaisessa asiassa ei ole myönnetty aikaisemmin valituslupaa. Korkein oikeus ei ottanut rahankeräysrikoksen syyksi lukemista ja rangaistuksen mittaamista koskevaa valitusta käsiteltäväksi ns. Brother Christmas -jutussa.¹

¹<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2020/valituslupaaeimyonnettybrotherchristmasinrahankeraysrikosjutussa.html>

1. Syyteoikeus

Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) (jälj. sananvapauslaki tai SVL) 24 §:n mukaan valtakunnansyyttäjä päättää syytteen nostamisesta julkaistun viestin sisältöön perustuvasta virallisen syytteen alaisesta rikoksesta. Sananvapauslaki ja sen hallituksen esitys jättävät oikeuskäytännön varaan sen, mitkä rikokset voivat olla 24.1 §:n mukaisia sananvapausrikoksia.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on:

Oliko vastaajien julkaisemassa verkkosivussa kyse sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 24 §:n 1 momentin mukaisesta julkaistuun viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta?

Rovaniemen hovioikeus on ottanut kantaa kysymykseen rahankeräysrikoksen sananvapausliitynnästä ns. massaliike-jutussa R09/613. Oikeus katsoi, että yleinen syyttäjä oli oikeutettu ajamaan syytettä. Tuomiosta käy ilmi, että oikeuden tiedustellessa asiaa, valtakunnansyyttäjänvirastolla oli vaikeuksia ottaa kantaa kuuluiko rahankeräysrikos valtakunnansyyttäjän yksinomaiseen syyteharkintaan: *“Laki ja esityöt eivät antaneet selvää ohjetta siitä, mitä kaikkia virallisen syytteen alaisia rikoksia oli pidettävä säännöksessä tarkoitettuna julkaistun viestin sisältöön perustuvina rikoksina”*. Tilanne ei ole lainsäädännön osalta hovioikeuden 2009 ratkaisun jälkeen muuttunut.

Tässä tapauksessa hovioikeus on 31.1.2024 prosessiedellytyksiä koskevassa päätöksen perusteluissa tutkinut valtakunnansyyttäjän ohjetta menettelystä sananvapausrikosasioissa (VKS:2017:2).² Ohjeessa ei ole mainittu rahankeräysrikosta. Hovioikeus päätyi katsomaan, että ohje ei tue sitä, että rahankeräysrikosta katsottaisiin sananvapausrikokseksi. VKS ohjeessa todetaan: *“Sananvapauden käyttöön liittyvissä rikoksissa on usein kysymys sananvapauden ja jonkin toisen perus- ja ihmisoikeuden tai sananvapauden ja yleisen edun välisestä kollisionesta (esim. sananvapaus - yksityisyyden tai kunnian suoja, sananvapaus - yleinen järjestys ja turvallisuus). Tällaiset rikosasiat ovat syyteharkinnallisesti vaikeita niihin liittyvien perusoikeudellisten jännitteiden takia. Näiden asioiden käsittely edellyttää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvän juridiikan ja esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön tuntemusta ja aktiivista seuraamista.”*

Oikeus ei kysynyt valtakunnansyyttäjän näkemystä syyteoikeuteen tässä tapauksessa.³ Valtakunnansyyttäjänvirasto on kuitenkin tehnyt useissa

²Menettely sananvapausrikosasioissa, VKS:2017:2, Dnro 6/31/17 <https://syyttajalaitos.fi/vks-2017-2-menettely-sananvapausrikosasioissa> viitattu 26.7.2024.

³Simo Kolehmainen, s. 143, Syyteoikeudesta sananvapausrikoksissa,

vastaavissa asioissa syyttämispäätökset. Valtakunnansyyttäjäviraston ja hovioikeuksien ratkaisukäytäntö näyttävät eroavan toisistaan. Esimerkiksi 14.2.2013 - 22.4.2016⁴ tapahtuneen rahankeräysrikosepäilyn syyteharkinnassa (mm. Syyttämättäjättämispäätös nrot 21/11) kyse oli vastaavanlaisista jutusta.⁵ Jutussa yhdistyksen hallituksen edustajia epäiltiin rahankeräysrikoksesta heidän ilmoitettua tilinumeron verkossa julkaistujen viestien yhteydessä. Vastaavasti RL 17:16 a arpajaisrikoksen osalta valtakunnansyyttäjänvirasto on tehnyt syyttämispäätöksen AVKS 1.12.2008 (dnro 232/27/08).⁶ Juttu koski pokeriturnauksen mainostamista paikallislehdessä vastoin arpajaislakia. Myös syyteharkinta RL 14:2 vaalilahjonnasta internetissä päättyi apulaisvaltakunnansyyttäjälle (1.12.2008 dnro R 08/43).

Korkein oikeus ei ole ottanut kantaa siihen voiko rahankeräysrikos olla sananvapauslain 24§ tarkoittama sananvapauserikos. Sen sijaan se on ratkaisussa KKO 2008:49 katsonut, että kirpputorilla myytyjen elokuvien kannet ovat lain tarkoittamia julkaistuja viestejä ja valtakunnansyyttäjän tuli päättää syytteen nostamisesta. Asian vaikeutta korostaa se seikka, että KKO äänesti 3-2 ratkaisussa.

Lainsäätäjä on pyrkinyt yhtenäistämään sananvapauserikoksia koskevaa syytekynnystä ohjaamalla sananvapauserikokset valtakunnansyyttäjälle.⁷ Yhteiskuntamme digitalisoituessa, yhä useampi merkittävä toimi perustuu internetissä julkaistuihin viesteihin. Lainsäätäjän jätettyä avoimeksi sen, mitä rikoksia valtakunnansyyttäjän yksinomainen syytevalta koskee, korkeimman oikeuden oikeusohjeet ovat korostetusti syyttäjän ja tuomioistuinten toimintaa ohjaavia.

lisensiaattityö, valtakunnansyyttäjän julkaisusarja nro 6, 2009. *“Syyteharkinnallinen varovaisuus säännöksen soveltamiseen liittyvissä tulkinnallisissa epävarmuustilanteissa, mikä sinänsä on aivan asianmukaista, on omiaan johtamaan siihen, että AVKS:lle keskittyy myös sellaisia rikosasioita, jotka eivät oikeastaan tässä tutkimuksessa omasutun tilinnan mukaan kuuluisi SVL 24.1 §:n piiriin. Tällaisessa tilanteessa korkeimpaan oikeuteen ei hevin ohjaudu sellaisia tulkinnallisia rajatapauksia, joita ratkaisemalla KKO voisi ohjata SVL 24.1 §:n tai SVL:n yleistä soveltamisalaa koskevien säännösten soveltamista lainkäytössä.”* 4Tätä valituslupaa koskevassa tuomiossa tekoaika oli 25.11.2011–4.6.2017.

5Katso myös VKS tiedote: Jehovan todistajien johtohenkilöille ei syytteitä epäilyistä rahankeräysrikoksesta, 30.8.2021
<https://syyttajalaitos.fi/-/jehovan-todistajien-johtohenkiloille-ei-syytteita-epaillysta-rahankeraysrikoksesta>

6VKS käytännöstä Kolehmainen s. 154-157.

7HE 54:2002 s. 38 *“Sananvapauteen liittyvien perusoikeusnäkökohtien vuoksi on katsottu perustelluksi, että syyteoikeus virallisen syytteen alaisista julkaistun viestin sisältöön perustuvista rikoksista kuuluisi kaikissa tapauksissa ylimmälle syyttäjälle. Näin voitaisiin varmistaa myös syyttämiskäytännön yhdenmukaisuus yleisen edun suojaamiseksi säädettyjen ilmaisuvapauserikosten kohdalla.”* sekä s. 94 *“Sananvapauden näkökulmasta olennaisena voidaan pitää syyteharkintaan perustuvaa päätöksentekoa siitä, onko syyte nostettava ja oikeudenkäynti aloitettava vai ei.”*

Oikeuskirjallisuudessa sananvapaussyyteoikeutta tutkinut Kolehmainen on katsonut, että: *“SVL 24.1 §:n soveltamiseen liittyy niin paljon tulkinnallista epävarmuutta ja siten epäyhtenäisen soveltamisen vaaraa, ettei säännöstä voida pitää prosessioikeudelliselta säännökseltä edellyttävän selkeyden ja oikeusvarmuuden vaatimuksen täyttävänä.”*⁸ Kolehmainen myös katsoo: *“Käytännön oikeuselämän kannalta on epätydyttävää, että SVL 24.1 §:n sovellettavuuteen liittyy niin paljon tulkinnallista epävarmuutta.”*⁹

Koska yleisten syyttäjien, valtakunnansyyttäjän ja alempien tuomioistuimien käytäntö on vaihtelevan kirjavaa, ongelma on toistunut useissa ratkaisuisissa ja se on tunnistettu oikeuskirjallisuudessa, tulee korkeimman oikeuden antaa soveltamisesta ohjeistusta.

⁸Kolehmainen, s. 143.

⁹Kolehmainen, s. 142.

2. Vetoaminen yleisöön

Rikosalain rahankeräysrikosta koskeva 17:16c § on ns. blankorangaistussäädös, jonka tarkemman sisällön määrittelee rahankeräyslaki. Rahankeräyslain 3 §:n mukaan rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa. Yleisöön vetoamisella tarkoitetaan 4 §:n 3 kohdan mukaisesti suullisesti, kirjallisesti tai muulla tavoin ilmaistua pyyntöä tai kehotusta antaa rahaa keräykseen. Esimerkkinä vetoamisesta ratkaisussa KKO:1995:97 kielletty rahankeräyskampanja oli toteutettu puhelinmyyjien avulla ja lähettämällä posti siirtolomake, tiedote sekä kampanjakirje yli 5 000 yksityiselle ja yhteisölle. KKO 1995:97 ratkaisusta poiketen tässä jutussa vastaajat eivät ole lähestyneet lahjoittajia. Spontaani rahan lahjoittaminen ilman mitään vetoamista lahjoittajaan on rahankeräyslain mukaan sallittua (HE 214/2018 vp, s. 84-85).

Verkkosivun sisällön julkaiseminen tapahtui ennen tekoaikaa. Vastaajien ei väitetä julkaisseen kirjoituksia uudelleen taikka tehneen muitakaan aktiivisia toimia, joilla he olisivat pyrkineet saamaan niille uusia lukijoita tai pitämään niitä esillä niiden julkaisemisen jälkeen.¹⁰ Sen sijaan vastaajat kirjelmöivät viranomaisen kanssa sisällön poistamisesta ja tekivät päätöksen tekoaikana siitä, että sisältöä ei muuteta.

Lainsäätäjä ei ole varsinaisesti ohjeistanut, miten vetoamisen tulee tapahtua. Hallituksen esityksen mukaan se on kuitenkin välineneutraalia ja voi tapahtua myös verkkosivujen kautta. Rahankeräyslakia koskevassa hallituksen esityksessä lainsäätäjä on tarkentanut yleisöön vetoamisen käsitettä kotisivuilla esitetyn tilinumeron osalta: "Yleisöön vetoamisena ei pidettäisi esimerkiksi yhdistyksen tai säätiön kotisivuillaan esimerkiksi yhteys- tai laskutustietojen yhteydessä esillä pitämää tilinumeroa, jos tilinumeron yhteydessä ei esitettäisi yleisölle vetoomusta lahjoittaa tilinumeron haltijalle rahaa. Pelkän tilinumeron esillä pitämistä ilman aktiivista vetoamista tai kehotusta rahalahjoitusten tekemiseen ei voitaisi pitää yleisöön vetoamisena rahalahjoitusten saamiseksi." (HE 214/2018, s. 85)

Toinen ennakkoratkaisukysymys on:

Onko julkaistu sisältö täyttänyt RL:n rahankeräysrikoksen tunnusmerkit ja, erityisesti, onko se katsottava rahankeräyslain tarkoittamalla tavalla pyynnöksi tai kehotukseksi antaa rahaa keräykseen? Onko vastaajien toiminta ollut lainsäätäjän tarkoittamaa aktiivista vetoamista tai kehotusta rahalahjoitusten tekemiseen?

Rahankeräyslain tulkintaongelmalla on huomattava yleinen käytännöllinen merkitys. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan rahankeräysrikosten määrä vuositasolla on vaihdellut eri vuosien välillä. Trendi on kuitenkin ollut kasvamaan päin tällä vuosituhannella. Esimerkiksi vuosina 2000 ja

10Vertaa aktiivinen tekeminen tietoverkossa KKO 2024:3.

2001 rahankeräysrikoksia tuli viranomaisten tietoon vain yksi tapaus vuotta kohti. 2013-2023 rahankeräysrikoksia tuli viranomaisen tietoon vuosittain keskimäärin 21 tapaus. Rahankeräyslaki koskee merkittävässä määrin yhdistyksiä ja perusoikeutena suojattua yhdistymisen vapautta. Yhdistystoiminnan merkitys Suomelle ja suomalaisille on huomattava.¹¹ Suomessa on noin 100 000 rekisteröityä yhdistystä¹² ja näissä on arviolta 15 miljoonaa jäsentä¹³. Monen yhdistyksen toiminnalle varojen keräys on elinehto.

Korkein oikeus ratkaisussaan KKO 2014:7 totesi, että rahankeräysrikosta koskevan sääntelyn ei voida katsoa olleen erityisen vaikeaselkoista. Kuitenkin järjestelmää, jossa osa rahankeräyksestä edellyttää ennakkolupaa, on pidetty ongelmallisena ja vanhentuneena.¹⁴ Alexander Stubin [hallitusohjelma](#)¹⁵ lupasi vapauttaa rahankeräykset: *"nykyisenkaltaisesta lupamenettelystä vastaamaan nykypäivän toimintaympäristöä."* Uudistus¹⁶ kaatui ilmeisen vahingossa¹⁷. Helsingin sanomat toi esille lainsäädännön tulkintaan liittyvän ongelmakohdan: *"Arpajaishallinnolla ei ole toimivaltaa antaa valituskelpoista ennakkopäätöstä siitä, onko jokin toiminta vastikkeellista vai ei. Se esittää tulkintansa ja tekee tarvittaessa tutkintapyyntöä poliisille. Käytännössä juuri kukaan ei uskalla toimia vastoin arpajaishallinnon tulkintaa. Siksi Suomeen on syntynyt vain vähän oikeuskäytäntöä asiasta."*¹⁸ Vastaaviin

11"Yhdistysmuotoisella ja muulla kansalaistoiminnalla on suuri merkitys suomalaisen yhteiskunnan toiminnan ja kehityksen kannalta. Hyvin suuri osa suomalaisista kuuluu yhteen tai useampaan yhdistykseen tai osallistuu kansalaistoimintaan muulla tavalla. Kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristö ja osallistuminen kansalaistoimintaan muuttavat muotoaan, mikä on otettava nykyistä paremmin huomioon lainsäädännössä ja viranomaistoiminnassa." Yhdistyslaki [HE](#) 200/2020 s. 4.

12 https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistysrekisterin_esittely.html

13Huotari, Päivi, Yhdistysten jäsenmaksuille saa vastinetta. Helsingin Sanomat, 25.2.2014

14Katso esimerkiksi Marko Forss, Rahankeräyslain mukainen yleisöön vetoaminen internetissä. Edilex 8/2014, s. 1–10 ja Saanko Rahaa, HS Maria Manner & Paavo Teittinen 30.8.2020. <https://www.hs.fi/feature/art-2000006616806.html>

15Pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelma, s. 3, valtioneuvoston kanslia, 26.08.2014. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79665>

16Rahankeräyslaki muuttui - lupaa hakevan koko toiminnan ei tarvitse olla yleishyödyllistä, 05.09.2014 <https://www.finlex.fi/fi/uutiset/290>

"Hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen sisäministeriössä on kartoitettu vaihtoehtoisia malleja rahankeräysten lupamenettelyn uudistamiseksi. Alustavan selvitystyön perusteella on päädytty jatkamaan uudistuksen valmistelua ilmoitusmenettelyyn perustuvaan malliin pohjautuen. Tässä mallissa rahankeräyksissä siirryttäisiin nykyisestä ennakkolisesta lupamenettelystä ilmoituksenvaraiseen menettelyyn."

17Saanko Rahaa, HS Maria Manner & Paavo Teittinen 30.8.2020. <https://www.hs.fi/feature/art-2000006616806.html>

18Saanko Rahaa, HS Maria Manner & Paavo Teittinen 30.8.2020.

julkisuudessa uutisoituihin tilanteisiin rahankeräyslain tulkinnan kanssa ovat joutuneet Suomen ilmastotavoitteita edistänyt Compensate sekä vapaata tiedonvälitystä edistävä Wikipedia. Näistä elinkeinoelämän merkittävää tukea nauttinut ja miljoonarahoituksen kerännyt Compensate ajautui laintulkintaepäselvyyden vuoksi konkurssiin.¹⁹ Korkeimman oikeuden ratkaisu olisi omiaan antamaan tulkinta-apua ja vähentämään painetta, joka lainsoveltamisessa on ajan myötä kertynyt.

Ennakkoratkaisulupa koskee yhdistymisvapauden ytimessä olevaa yhdistyksen tiedotuksen, toiminnan ja varojenkeräämisen järjestämistä sekä yhdistyksen hallituksen rikosvastuuta tästä toiminnasta. Näin ollen valitusluvan oikeuskysymys koskee yksittäistapauksen sijasta laajasti koko suomalaista kolmatta sektoria, sen parissa toimivia henkilöitä ja kolmannen sektorin aikaansaamia tuloksia.

<https://www.hs.fi/feature/art-2000006616806.html>

19Antero Vartia, Compensaten konkurssi, 18.7.2023,
<https://www.compensate.com/articles/compensaten-konkurssi>

Valitus

Vastaajien vaatimukset

Vastaajat vaativat, että Korkein oikeus

1. Myöntää valitukselle valitusluvan

ja
2. *Ensisijaisesti* kumoaa hovioikeuden tuomion ja jättää syytteen ja siihen liittyvät vaatimukset tutkimatta;

tai toissijaisesti
3. hylkää syytteen kokonaisuudessaan

tai kolmassijaisesti
4. vapauttaa vastaajat syytteeseen perustuvasta rangaistuksesta ja korvausvelvollisuudesta
5. kohtuullistaa yhdistyksen menettämisseuraamusta

sekä
6. velvoittaa valtion korvaamaan vastaajien käräjä- ja hovioikeuden oikeuskäsittelystä syntyneet oikeudenkäyntikulut aikaseimmin vaaditun mukaisesti ja
7. velvoittaa valtion korvaamaan vastaajan korkeimman oikeuden valitusluvan ja valituksen laatimisesta syntyneet 4 000 € + alv oikeudenkäyntikulut sekä korkeimman oikeuden oikeudenkäyntimaksun 530€.

Vastaajat katsovat, että valituksen käsittelyssä ei ole tarvetta vastaanottaa suullista todistelua eikä järjestää suullista pääkäsittelyä.

Vastaajat vetoavat hovioikeudessa esittämäänsä todisteluun siltä osin kuin syyttäjä katsoo, että jutussa olisi todistelukysymyksiä. Vastaajat katsovat, että asian ratkaisu edellyttää lähes yksinomaan oikeudellisten tulkintakysymysten ratkaisua.

Yhdistys ja sen toiminta

1. Vastaajana oleva yhdistys Electronic Frontier Finland - Effi ry (myöhemmin Effi) on vuonna 2001 perustettu ja Suomessa rekisteröity yhdistys. Sen kotipaikka on Helsinki. Muut vastaajat ovat Effin hallituksen jäseniä.
2. Yhdistyksen sääntöjen mukaan sen tarkoitus on: *“edistää perusoikeuksien ja demokratian toteutumista niin Internetissä kuin yhteiskunnassa laajemminkin, erityisesti suojata sananvapautta ja yksityisyyttä sekä edistää tasapainoista immateriaalioikeusjärjestelmää, avointa pääsyä tietoon ja hallinnon läpinäkyvyyttä”*.
3. Tarkoituksen toteuttamiseksi yhdistys sääntöjensä mukaan muun muassa vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon sekä harjoittaa tiedotus- ja julkaisutoimintaa.
4. Yhdistyksellä on verkkosivut osoitteessa www.effi.org. Yhdistys on julkaissut kaksisataakuusikymmentäkahdeksan blogijulkaisua verkkosivuillaan syytteen tekoaikana 2011-2017. Tämän lisäksi yhdistys on julkaissut sen hallintoon ja toimintaan liittyviä päivityksiä. Verkkosivuillaan yhdistys on muun muassa julkaissut poliittisia kannanottoja, lausuntoja vireillä oleviin lainsäädäntöhankkeisiin ja mielipidekirjoituksia. Julkaisuissa yhdistys ja sen jäsenet ovat tuoneet kriittisiä näkökohtia esille muun muassa poliisihallituksen toiminnasta (**V2**) sekä rahankeräyslaista (2011 (**V3**), 2013 (**V4**) sekä 2014 (**V5**)).
5. Sääntöjensä mukaan yhdistys voi ottaa toimintansa tukemiseksi vastaan avustuksia ja lahjoituksia. Yhdistys julkaisi vuonna 2001 osana verkkosivuja yhdistyksen tilinumeron sekä tekstin, jossa se ilmoittaa yhdistyksen sääntöjen mahdollistavan lahjoitukset yhdistykselle. Verkkosivun osoite oli <https://effi.org/yhdistys/lahjoitukset/> . On riidatonta, että viesti on julkaistu avoimilla verkkosivuilla. Tämän vuoksi sen vastaanottajajoukkoa ei ole rajoitettu ja se on suunnattu siksi yleisölle.
6. Verkkosivun sisältö oli syytteen tekoainana seuraava: “EFFI voi sääntöjensä mukaan ottaa vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseen. Niitä ei voi kuitenkaan vähentää esim. verotuksessa. Jos haluat lahjoittaa, käytännössä se tapahtuu helpoiten tilisiirtona yhdistyksen tilille: IBAN FI16 6601 0001 0219 55, SWIFT/BIC AABAFI22 (Ålandsbanken). Lähetä meili jasenasiat@effi.org niin saat viitenumeron pankkisiirtoa varten.”

Syyte ja ratkaistavat kysymykset

7. Poliisihallitus teki rikosilmoituksen vastaajista vuonna 2015. Tapauksessa syytettä ajaneen aluesyyttäjän laatiman syytteen teonkuvaus on keskeisin osin seuraava: Vastaajat ovat *”toimeenpanneet rahankeräyksen ilman rahankeräyslupaa julkaisemalla ja ylläpitämällä yhdistyksen internetsivuilla (www.ffi.org) ilmoitusta, jonka mukaan yhdistys voi sääntöjensä mukaan ottaa vastaan lahjoituksia toimintansa tukemiseksi.”*
8. Vastaajat ovat myöntäneet ylläpitäneensä teonkuvauksenmukaista yleisölle avointa verkkosivua tekoaikana. Asiassa on riidatonta, että vastaajilla ei ole ollut rahankeräyslupaa. Vastaajat ovat kiistäneet verkkosivun sisällön olevan rahankeräyslain tarkoittama luvan edellyttävä rahankeräys.
9. Asiassa on *ensiksi* ratkaistava kysymys siitä, onko aluesyyttäjä ollut toimivaltainen nostamaan syytteen. Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 24 §:n 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjä päättää syytteen nostamisesta julkaistun viestin sisältöön perustuvasta virallisen syytteen alaisesta rikoksesta.
10. *Toissijaisesti* vastaajat katsovat, että teko ei täytä rahankeräysrikoksen tunnusmerkkejä. Ratkaistavaksi tulee kysymys siitä mitä laissa tarkoitetaan vetoamisella ja ovatko vastaajat vedonneet lain tarkoittamalla tavalla yleisöön rahalahjoitusten saamiseksi.
11. *Kolmanneksi* tulee ratkaista onko lainsäädäntö siltä edellytettävällä tavalla perus- ja ihmisoikeuksien mukaista, että sen perusteella voidaan vastaajat tuomita.
12. *Neljänneksi* kysymys kieltoerehdyksestä edellyttää rahankeräyslain tulkinnanvaraisuuden tutkimista sekä sen selvittämistä onko tieto lain tulkinnasta ollut kohtuullisesti vastaajien hankittavissa.

Prosessiedellytyksen puute estää asian tutkimisen

13. Rikosprosessissa syyteoikeus on ehdoton prosessinedellytys. Asiaa ei saa ottaa tuomioistuimessa tutkittavaksi, ellei syytettä rikoksesta ole nostanut se, jolla on siihen lain mukaan oikeus (ROL 1:1).
14. Sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) (jälj. sananvapauslaki) 24 §:n mukaan valtakunnansyyttäjä päättää syytteen nostamisesta julkaistun viestin sisältöön perustuvasta virallisen syytteen alaisesta rikoksesta. Laki ja sen hallituksen esitys jättävät oikeuskäytännön varaan sen, mitkä rikokset ovat tällaisia.
15. Lainsäätäjä on kuvannut järjestelyn tarvetta seuraavasti: *“Sananvapauteen liittyvien perusoikeus- näkökohtien vuoksi on katsottu perustelluksi, että syyteoikeus virallisen syytteen alaisista julkaistun viestin sisältöön perustuvista rikoksista kuuluisi kaikissa tapauksissa ylimmälle syyttäjälle. Näin voitaisiin varmistaa myös syyttämiskäytännön yhdenmukaisuus yleisen edun suojaamiseksi säädettyjen ilmaisuvapausrikosten kohdalla”* HE 54:2002.
16. Korkein oikeus on antanut niukasti ratkaisuja 24§ soveltamisesta. Ratkaisussa 2008:49 Korkein oikeus katsoi, että kirpputorilla myytyjen aikuisviihde-elokuvien kannet olivat sananvapauslain tarkoittamia julkaistuja viestejä ja valtakunnansyyttäjän tuli päättää syytteen nostamisesta. Vaikka ratkaisu koski videotallenteiden kansikuvia, siitä käy ilmi miten sananvapausliityntä tulisi ratkaista myös tässä asiassa.
17. Teonkuvauksen mukainen rikos on tapahtunut, kun vastaajat ovat julkaisseet ilmoituksen verkkosivuilla ja ylläpitäneet sitä. Syytteessä tarkoitettu verkkosivu on epäilyksittä laissa tarkoitettu *julkaistu viesti*.
18. Teonkuvauksessa on yksilöity yhdistyksen monista verkkosivuista vain yksi, jonka sisällön syyttäjä on kopioinut sanatarkasti teonkuvaukseen. Kun syytteessä mainitun teon rangaistavuus osaltaan perustuu viestiin, jolla väitetysti vedotaan yleisöön rahalahjoitusten saamiseksi, kysymys on sanotussa lainkohdassa tarkoitettusta, julkaistun viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta. Syyte näin ollen perustuu yhdistyksen lahjoitukset -verkkosivun *viestin sisältöön*.
19. Syyteoikeuden edellytyksenä on lisäksi, että rikos on yleisen syytteen alainen. Rahankeräysrikos on *yleisen syytteen alainen* rikos.
20. Kysymys on ollut virallisen syytteen alaisesta rikoksesta, joka on sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin perustunut julkaistun viestin sisältöön. Koska valtakunnansyyttäjä ei ole tässä tapauksessa päättänyt syytteen nostamisesta, aluesyyttäjällä ei ole ollut toimivaltaa ajaa syytettä eikä myöskään vaatia syytteeeseen liittyvää menettämisseuraamusta.

Vastaajat eivät järjestäneet kiellettyä rahankeräystä

Vastaajat eivät ole aktiivisesti pyytäneet tai kehottaneet

21. Mikäli asiassa ei ole prosessiestettä, seuraavaksi tuomioistuimen tulee selvittää onko teonkuvauksessa kuvattu verkkosivun teksti sellainen, joka a) aktiivisesti b) vetoaa yleisöön rahalahjoitusten tekemiseen.
22. Lainsäätäjä on tässä valituksessa myöhemmin esitetysti lisännyt yleisön vetoamisen tulkintaohjeeseen sanan "*aktiivinen*". Tämä lieventää lakia, sillä aiemmin sääntelyssä ei ole eroteltu passiivista ja aktiivista vetoamista. Asiassa on siten seuraavaksi arvioitava, ovatko vastaajat vedonneet *aktiivisesti* yleisöön tai tarkemmin ottaen *aktiivisesti* kehottaneet yleisöä tekemään lahjoituksia.
23. Lain soveltaminen sellaisiin tapauksiin, missä rahankeräys on toteutettu aktiivisesti markkinoiden on suoraviivaista. Esimerksi ratkaisussa KKO:1995:97 rahankeräyskampanja oli toteutettu puhelinmyyjien avulla ja lähettämällä postisiirtolomake, tiedote sekä kampanjakirje yli 5 000 yksityiselle ja yhteisölle. KKO 1995:97 ratkaisusta poiketen tässä jutussa vastaajien ei väitetä lähestyneen lahjoittajia. Vastaajat ovat olleet koko tekoajan passiivisia mitä tulee verkkosivuun ja sen tekstiin levittämiseen.
24. Toisekseen oikeuden tulee ratkaista onko verkkosivun viesti sellainen, että se voidaan katsoa pyynnöksi, vetoamukseksi tai kehotukseksi rahalahjoituksen tekemiseen.
25. Vastaajat eivät ole pyrkineet millään tavalla vaikuttamaan lahjoittajien päätöksentekoon. Verkkosivuilla ei ole kerrottu, että yhdistys olisi rahantarpeessa tai että olisi jokin yksilöity tavoite, johon nyt kaivattaisiin erityistä taloudellista panostusta. Vastaajat eivät ole pyrkineet vetoamaan lahjoittajien tunteisiin tai pyrkineet tavoittelemaan yleisöä yleisin kampanjaviestein.
26. Rikoksen tunnusmerkistön väitetysti täyttävästä viestistä ei ole tunnistettavissa pyyntöä, vetoamusta tai kehotusta rahalahjoitusten tekemiseksi. Viesti on luonteeltaan toteava. Se kertoo yhdistyksen sääntöjen sallivan lahjoitukset sekä yhdistyksen tilinumeron. Se ei pyri synnyttämään tarvetta tai velvollisuutta rahan lahjoittamiseen. Se sen sijaan antaa ohjeen niille ihmisille, joilla on jo aikaisemmin syntynyt halu lahjoittaa.
27. Kun vastaajien toimintaa voi pitää korkeintaan *passiivisena ilmoituksena*, on syyte myös lievemmän lain periaatteesta johtuen hylättävä.

Perus- ja ihmisoikeuksien tulkintavaikutus

28. Asian ratkaisussa on merkitystä perus- ja ihmisoikeuksilla, jotka

ohjaavat rahankeräyslain ja rahankeräysrikoksen tulkintaa. Erityisesti merkitystä on perustuslain 12 §:n mukaisella sananvapaudella, 13 §:n mukaisella kokoontumis- ja yhdistymisvapaudella ja 15 §:n mukaisella omaisuudensuojalla. Näille perusoikeussäännöksille on annettava etusija suhteessa rahankeräysrikosta koskevaan säännökseen.

29. Keskeisin tässä jutussa sovellettava perusoikeus on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklankin suojaama sananvapaus: *“Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta.”*
30. Perustuslain 12 § vastaa EIT 10 artiklaa: *“Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä”*. Yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa osallistua yhdistyksen toimintaan (PL 13 §). Lisäksi jokaisen omaisuus on turvattu (PL 15 §).
31. Rahankeräysrikosta koskeva kriminalisointi rajoittaa näitä perusoikeuksia. Se puuttuu yhdistyksen oikeuteen ilmaista tietoja ja sen jäsenten sekä ei-jäsenten oikeuteen vastaanottaa näitä tietoja. Se puuttuu jäsenten yhdistymisvapauteen, sillä riittävät taloudelliset resurssit ovat käytännössä edellytys yhdistystoiminnalle ja niiden järjestämistä koskevat rajoitteet vastaavasti estävät yhdistystoimintaa. Se puuttuu myös sekä jäsenten että ei-jäsenten oikeuteen osallistua yhdistystoimintaan. Yhdistyksen toiminnan taloudellinen tukeminen on yksi keskeinen osallistumismuoto. Kun lahjoitukset kriminalisoinnin seurauksena pahimmillaan konfiskoidaan, estyy mainittu osallistuminen. Vastaavasti kriminalisoinnin seurauksilla on myös omaisuudensuojaa rajoittava vaikutus, kun lahjoittajien yhdistykselle tarkoittamat rahat tuomitaan valtiolle menetetyiksi heiltä kysymättä yhdistykseltä.
32. Perus- ja ihmisoikeudet asettavat viranomaiselle velvollisuuksia. Esimerkiksi artiklan 10 lähtökohta pitää sisällään negatiivisen velvollisuuden - eli valtiovalta on velvollinen pidättäytymään puuttumasta sananvapauteen. Sen lisäksi oikeuskäytännössä on kehitetty positiivinen velvollisuus eli valtion velvollisuus toimia aktiivisesti vapauden turvaamiseksi.²⁰ Tuomioistuimet tehtävä näiden velvollisuuksien viimekäteisenä vartijana on tehdä perusoikeusmyönteisiä tulkintoja laista.
33. Jotta Suomi täyttää ihmisoikeussopimuksen velvoitteet, sen tulee punnita näitä kaikkia perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia suhteessa siihen oikeushyvään, jota rahankeräysrikosta koskevalla kriminalisoinnilla pyritään suojaamaan. Syytteen mukaista kriminalisointia ja syytteessä kuvattua tekoa on siis arvioitava suhteessa perusoikeuksien rajoitusperusteiden hyväksyttävyyteen.

Keskeisiä rajoitusperusteita ovat mm. täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, hyväksyttävyyysvaatimus, suhteellisuusvaatimus ja ihmisoikeusveloitteiden noudattamisen vaatimus.²¹

34. Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudet eivät ole rajoittamattomia. Esimerkiksi sananvapautta koskevassa artiklassa rajoitus on muotoiltu: *“Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa ... epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi.”* Rahankeräysrikoksen osalta on syytä analysoida täyttyvätkö perus- ja ihmisoikeuksien rajoituksille asetetut vaatimukset nimenomaan tässä jutussa kysyksessä olevan epäselvän tulkintakysymyksen osalta.
35. Tekoaikana voimassa olleen rahankeräyslain 1 §:n mukaan lain tarkoitus on mm. *estää epärehellinen toiminta rahankeräysten yhteydessä.* Asiaa koskeva kriminalisointi on sijoitettu rikoslain 17 lukuun, joka koskee rikoksia yleistä järjestystä vastaan. Kyseisestä luvusta on oikeuskirjallisuudessa todettu seuraavasti: *“RL 17 luku ei sinänsä muodosta johdonmukaista, esimerkiksi tiettyä oikeushyvää loukkaavien rikosten kokonaisuutta. Luvussa rangaistavaksi säädetuille teoille on ominaista, että ne eivät yleensä välittömästi loukkaa tai vaaranna toisen ihmisen oikeuksia ja etuja sinänsä eivätkä myöskään välttämättä vaaranna tai haittaa viranomaisten toimintaa, vaan niiden on pikemminkin nähty aiheuttavan pahennusta, ärtymystä tai mielipahaa (HE 6/1997 vp, s. 95).”²²*
36. On merkittävää, että tässä yhteydessä **ei ole kyse perusoikeuskollisista**, jossa esim. sananvapautta olisi rajoitettu toisen perusoikeuden – kuten yksityisyyden – suojaamiseksi. Sen sijaan rajoituksen perustuvat perusoikeuksia lievempiin perusteisiin. Yleisesti ottaen “yleinen järjestys” ja esim. ihmisten luottamuksen ylläpitäminen voinee riittää syyksi rajoittaa rahankeräystä eduskunnan säättämällä lailla. Nyt arvioitavana olevassa *tulkintatilanteessa* on kuitenkin annettava suurempi painoarvo yhdistyksen sananvapaudelle (oikeus ilmaista sääntöihin liittyvä seikka asiatyylillä verkkosivuillaan) ja lahjoittajien yhdistymisvapaudelle sekä omaisuudensuojalle (oikeus päättää tukea yhdistyksen toimintaa sekä spontaanisti että havaittuaan yhdistyksen verkkosivuilta sen olevan sääntöjen mukaan mahdollista).
37. Kun rahankeräysrikoksen tunnusmerkkien täyttymistä arvioi tässä tapauksessa näiden perusoikeuksien sekä perusoikeuksia koskevien rajoitusperusteiden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen sananvapautta (10 artikla) ja kokoontumis- ja yhdistymisvapautta (11 artikla)

21Veli-Pekka Viljanen teoksessa Perusoikeudet (sähköinen versio, kohta “Yleiset rajoitusedellytykset”), Alma Talent Oy.

22Sakari Melander – Martti Majanen teoksessa Rikosoikeus (sähköinen versio, kohta “7. RL 17: Rikokset yleistä järjestystä vastaan”), Alma Talent Oy.

koskevien tasapainotestien valossa, on selvää, että hovioikeuden antama tuomio ei ole oikeudellisesti kestävä. Rikosoikeudellisen rangaistuksen langettaminen siksi, että verkkosivuilla on todettu yhdistyksen lainmukaisiin sääntöihin liittyvä seikka sekä yhdistyksen tilinumero ei ole välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi eikä muiden henkilöiden oikeuksien turvaamiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus artikkelit 10 ja 11, kohta 2).

38. [Jutussa](#) 20.1.2020 201/17 [Magyar Kétfarkú Kutya Párt v Hungary](#) EIT tutki poliittisen puolueen julkaiseman vaaliapplikaation takia saamaa sakkoa. Kyse oli ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan sananvapautta koskevasta loukkauksesta.
39. EIT muistutti aluksi, että toimenpiteen lainmukaisuutta koskeva vaatimus ei edellytä pelkästään oikeusperustaa kansallisessa lainsäädännössä, vaan myös kyseisen lain laadulle asetetaan vaatimuksia. Laatuvaatimuksen mukaan lain on oltava sekä saatavilla että ennakoitava.
40. Ennakoitavuus tarkoittaa sitä, että kyseisen säännöksen on oltava täsmällisesti muotoiltu, jotta jokainen voi edellytyksensä mukaisesti nähdä sen ohjaavan hänen käyttäytymistään tietyllä oikeudenalalla. Lisäksi säännöksestä on voitava päätellä, mitä sen rikkomisesta voi mahdollisesti seurata.
41. EIT totesi myös, että poliittisen sananvapauden rajoittamiseen on sovellettava tiukkoja vaatimuksia, jotta se voisi olla sallittua. Kyse oli sananvapauden ytimeen kuuluvasta keskeisestä osa-alueesta eli poliittisesta vapaudesta. Kansalliselle lainsäädännölle oli sen vuoksi asetettava tiukkoja vaatimuksia.
42. Effi on sääntöjensä ja toimintansa osalta poliittinen yhdistys, joka puolustaa ihmisoikeuksia. Sen toiminta on sananvapauden ytimeen kuuluvalla keskeisellä alueella. EIT ratkaisun mukaisesti Effin sananvapauden rajoittamiseen on sovellettava tiukkoja vaatimuksia, jotta se voisi olla sallittua. Erityisesti sananvapautta rajoittavan lainsäädännön tulee olla ennakoitavaa.
43. Vastaja yhdistyksen säännöistä ilmenevä tarkoitus poliittisena järjestönä korostaa asian perustuslain suojaamia sanan- ja yhdistysmisvapautta. Perustuslain 106 §:n mukaan *jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle*. Hallituksen esityksessä on arvioitu kyseisellä säännöksellä olevan merkitystä erityisesti perustuslain perusoikeussäännösten (2 luku) soveltamisalalla (HE 1998 vp, s. 163). Tyypillisesti ristiriita saadaan ratkaistua perustuslainmukaisella tai perusoikeusmyönteisellä tulkinnalla. (HE 1998 vp, s. 164).

Lailisuusperiaate kieltää epäselvät tunnusmerkistöt

44. Rikoslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekohetkellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Vastaava periaate on lausuttu Suomen perustuslain 8 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklassa, Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 49 artiklassa. Säännöksiin sanamuodot eivät suoraan käsittele täsmällisyysvaatimusta (tai ns. epätäsmällisyyskieltoa). Ne muodostavat kuitenkin olennaisen osan tätä periaatetta ja oikeudenmukaista rikosoikeusjärjestelmää.
45. Perusoikeuksia koskevassa oikeuskirjallisuudessa asiaa on avattu seuraavasti: *“Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää myös vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (PeVL 10/2000 vp, 41/2001 vp ja 7/2002 vp).”*²³
46. Vastaavasti on todettu myös rikosoikeudellisessa kirjallisuudessa; *“Rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvä epätäsmällisyyskielto edellyttää, että lainsäätjä ei säädä liian laajoja ja epätäsmällisiä kriminalisointeja. Epätäsmällisyyskielto liittyykin läheisesti kirjoitetun lain vaatimukseen asettamalla kielellisiä vaatimuksia tunnusmerkistöjen kirjoitusasulle.”*²⁴
47. KKO vittasi rikoslain 3 luvun 1 §:n esitöihin Wincapita tuomiossa 2014:7 (kohta 17): Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate tarkoittaa muun muassa sitä, ettei tuomioistuin rangaistussäännöstä soveltaessaan saa mennä lain kirjaimen ulkopuolelle eikä täydentää tai korjata lakia analogiapäätelmään turvautumalla. Tuomioistuin ei saa poiketa lakitekstin yleiskielen mukaisesta tai juridis-teknisestä merkityksestä. Lainsäätäjän käyttämät käsitteet, niin kuin myös konkreettisen tapauksen ja abstraktin oikeusnormin vastaavuuden toteaminen, edellyttävät soveltamistilanteessa lainkäyttäjän tulkintaa. Laillisuusperiaatteen tavoitteena on taata oikeusturvan ja ennakoitavan laintulkinnan toteutuminen (HE 44/2002 vp s. 29 ja 34).
48. Epätäsmällisyyskielto on myös selvässä yhteydessä ns. blankorangaistustekniikkaan. Tästä Hyttinen on todennut, että perustuslakivaliokunta on asettanut mm. seuraavan edellytyksen blankotekniikan käyttämiselle: *“Käyttätymisnormit eli rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset on kirjoitettava*

23Pekka Hallberg teoksessa Perusoikeudet (sähköinen versio, kohta “Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate”), Alma Talent Oy.

24Tatu Hyttinen teoksessa Rikosoikeuden yleinen osa (sähköinen versio, kohta “4.2.4 Epätäsmällisyyskielto”), Alma Talent Oy.

rikossäännöksiltä vaadittavalla tarkkuudella.”²⁵

49. Asiassa sovellettavan rikoslain 17 luvun 16c §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan: *”joka järjestää rahankeräyksen rahankeräyslain (863/2019) 4 §:n 1 momentin vastaisesti ... on tuomittava rahankeräysrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi”*.
50. Rahankeräysrikoksen määrittelyssä kyse on yllä kuvatusta blankotekniikasta, jossa rikoksen tunnusmerkistö ei ilmene suoraan rikoslaita. Rikoslaita tai rahankeräyslaita ei käy tarkemmin ilmi esimerkiksi miten rahankeräys järjestetään. Tässä yhteydessä laillisuusperiaatteen mukainen tulkinta edellyttää, että tuomioistuimien tutkii, onko viitattu rahankeräyslain säännös (4 § 1 mom.) kirjoitettu selkeällä tavalla.
51. Rikoslain 4 luvun 2 §:ssä säädetään kieltoerehdyksestä. Jos tekijä erehtyy pitämään tekoa sallittuna, hän on säännöksen mukaan rangaistusvastuusta vapaa, jos erehtymistä on pidettävä ilmeisen anteeksiannettavana muun muassa lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden tai viranomaisen virheellisen neuvon vuoksi. Lain esitöiden (HE 44/2002 vp s. 113) mukaan pelkkä säännösten tulkinnanvaraisuus ei kuitenkaan riitä, vaan vastuusta vapautuminen edellyttää, että lain sisällön selvittäminen kohtaa ylivoimaisia taikka kohtuuttomia vaikeuksia. Asiassa tulee seuraavaksi selvittää onko rahankeräyslaki ollut tulkinnanvarainen ja onko sen sisällön selvittäminen ollut vastaajille ylivoimaista.

²⁵Tatu Hyttinen teoksessa Rikosoikeuden yleinen osa (sähköinen versio, kohta “4.2.3 Blankorangaistustekniikka”), Alma Talent Oy.

Oliko rahankeräyslaki tulkinnanvarainen? Kyllä.

52. Korkein oikeus ei Wincapitaa koskevassa ratkaisussa 2014:7 pitänyt rahankeräyslakia pyramidipelien osalta erityisen vaikeaselkoisena (perusteluiden kohta 46.). Oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä on kuitenkin tunnistettavissa vastakkaisia näkemyksiä.
53. Rahankeräyksen määrittelyn epäselvyys on tunnistettu aiemman lainsäädännön osalta oikeuskäytännössä. Vastaajayhdistyksen aikaisempaa toimintaa koskeneessa Helsingin käräjäoikeuden tuomiossa (07/1084) oikeus on perusteluissa todennut, että silloin voimassa ollut rahankeräyslain (1980/590) säännös "on varsin epäselvä rahankeräyksen tekotavan osalta". Vastaavasti hovioikeus katsoi, että "...väitettyjen rikosten tekoaikana on ollut oikeudellisesti epäselvää, mitä yleisöön vetoamisella on rahankeräyslain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu, eikä heidän syytteessä kuvattua menettelyä ole ainakaan tuossa vaiheessa säädetty selvästi rangaistavaksi."²⁶ Oikeus tulkitsi tällöin epäselvyyden vuoksi säännöstä suppeasti ja hylkäsi syytteen.
54. Lainsäätäjä on sittemmin pyrkinyt selventämään rahankeräyksen tekotapaa osin mahdollisesti Effin edellä viitatu tapauksen vuoksi. Lakimuutoksen seurauksena nyt arvioitavana olevassa asiassa tekoaikana voimassa olleen rahankeräyslain (255/2006) 3 §:n mukaan rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa. Yleisöön vetoamisella tarkoitetaan saman lain 4 §:n 3 kohdan mukaisesti suullisesti, kirjallisesti tai muulla tavoin ilmaistua pyyntöä tai kehotusta antaa rahaa keräykseen.
55. Muutosta koskevien esitöiden (HE 102:2005 vp), mukaan "*rahankeräyslakiin ehdotetaan otettavaksi tarkkarajainen rahankeräyksen määritelmä*" (s. 18). Vaikka rahankeräyksellä tarkoitettiin muutoksen jälkeenkin toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa, määriteltiin "yleisöön vetoaminen" asetuksen sijaan lain tasolla. Yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 102:2005 vp) ei kuitenkaan määritellä "pyytämistä" tai "kehotusta" lainkaan, vaan toistetaan vain säännöksen sanamuoto (s. 29).

56. Vertailutaulukosta käy ilmi, että vuoden 2006 lakiuudistus ei merkittävästi muuttanut yleisöön vetoamisen rahankeräyksen tai yleisöön vetoamisen määritelmää.

	Ennen 2006	2006 uudistuksen jälkeen
Rahankeräyksen määritelmä:	<p>Rahankeräyslaki (590/1980) 1 §</p> <p><i>Rahankeräyksellä tarkoitetaan tässä laissa toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa.</i></p>	<p>Rahankeräyslaki (255/2006) 3 §</p> <p><i>Rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa yleisöön vetoamalla kerätään vastikkeetta rahaa.</i></p>
Yleisöön vetoamisen määritelmä:	<p>Rahankeräysasetus (815/49)</p> <p>Vetoaminen yleisöön voi tapahtua joko välittömästi tai painotuotteen, kirjeen, postin tai puhelimen välityksellä taikka muulla siihen verrattavalla tavalla. (https://www.edilex.fi/he/fi19800027.pdf s.1)</p>	<p>Rahankeräyslaki (255/2006) 4.1§</p> <p>Laissa tarkoitetaan yleisöön vetoamisella suullisesti, kirjallisesti tai muulla tavoin ilmaistua pyyntöä tai kehotusta antaa rahaa keräykseen.</p>

57. Hallintovaliokunta tunnisti asiaan liittyvän tiedontarpeen, mutta lisäsi asiaan liittyvää epäselvyyttä entisestään omalla lausunnollaan. Sen lakiehdotusta koskevassa mietinnössä (25/2005 vp) viitataan mahdollisesti Effin silloin vireillä olleeseen rikosprosessiin. Hallintovaliokunta toteaa saaneensa selvitystä, jonka perusteella: *“esimerkiksi Internetissä yhdistyksen kotisivuilla olevan tilinumeron ilmoittamista saatetaan [...] lähtökohtaisesti pitää rahankeräyksenä, vaikka aineistoon ei sisältyisikään viittausta rahankeräämisen tarkoitukseen.”*

58. Edelleen valiokunta toteaa, että *“kuitenkin esimerkiksi yhdistyksen jäseneksi liittyminen tapahtuu usein yhdistyksen jäsenmaksun maksamisella, minkä vuoksi yhdistyksen tilinumeron julkistaminen yhdistyksen kotisivuilla on luontevaa. Tiedottamisessa on tärkeää kiinnittää huomiota näihinkin seikkoihin.”*

59. Valiokuntamietintö vaikuttaa lähtevän siitä, että viranomaisen ohjeistaisi *tiedottamalla*, mikä on luvanvaraista “pyytämistä” tai “kehottamista” ja milloin tilinumeron saisi yhdistyksen verkkosivuilla ilmaista. Tällainen tulkintavallan delegointi rikoslain osalta on varsin poikkeuksellista.²⁷ Rikoksena rangaistavan teon sisältö ei voi

27KHO 14.7.2017 antamassa päätöksestä 2990/1/16 käy ilmi, että oikeus on ainakin joltain osin hyväksynyt tällaisen delegoinnin: “Hallinto-oikeus katsoo Electronic Frontier Finland - Effi ry:n toiminnan osoittavan piittaamattomuutta Poliisihallituksen valvovana viranomaisena tekemiin useisiin kannanottoihin sitä kohtaan, että yhdistyksen internetissä selvitettyä rahanlahjoitusmahdollisuutta yhdistykselle on pidettävä

laillisuusperiaatteesta johtuen ilmetä valiokuntamietinnöistä tai viranomaisen tiedotteista, vaan sen tulee perustua lakiin.

60. Rahankeräyslain uudistamisen yhteydessä eduskunta hyväksyi lisäksi seuraavan lausuman hallituksen esityksestä 102/2005 vp: *“Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan uudistuksen tehokkaasta tiedottamisesta sekä tarkkaan seuraavan uuden rahankeräyslain soveltamista ja toimivuutta ottaen huomioon muun ohella rahankeräyksen määritelmään samoin kuin yleishyödyllisen toiminnan määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet...”*
61. Marko Forss on artikkelissaan kritisoinut uudistusta: *“Vaikka lakia on pyritty selvittämään, ei tilanne ole edelleenkään selvä tilitietojen ja spontaanien lahjoitusmahdollisuuden ilmoittamisen osalta.”* sekä *“Mahdollisuus ilmoittaa tilinumero yhdistyksen kotisivuilla vaatisikin tarkempaa sääntelyä, jotta epäselvä tilanne saataisiin ratkaistua.”*²⁸
62. Vastaaajien ja muiden esittämä kritiikki rahankeräyslain epäselvyyksien ja puuteiden osalta, nosti vuonna 2014 lain muuttamisen hallitusohjelmatasolle. Alexander Stubbin hallitusohjelma²⁹ lupasi vapauttaa rahankeräykset: *“nykyisenkaltaisesta lupamenettelystä vastaamaan nykypäivän toimintaympäristöä.”* Asiaa koskevasta uutisoinnista käy ilmi, että lupajärjestelmästä oltiin luopumassa: *“Hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen sisäministeriössä on kartoitettu vaihtoehtoisia malleja rahankeräysten lupamenettelyn uudistamiseksi. Alustavan selvitystyön perusteella on päädytty jatkamaan uudistuksen valmistelua ilmoitusmenettelyyn perustuvaan malliin pohjautuen. Tässä mallissa rahankeräyksissä siirryttäisiin nykyisestä ennakkollisesta lupamenettelystä ilmoituksenvaraiseen menettelyyn.”*³⁰ Asiassa oli laaja poliittinen yhteisymmärrys valtioneuvostossa, mutta lakiuudistus jäi kesken Stubbin lyhyen hallituskauden päättyessä.
63. Hallitusohjelmakirjauksen merkitystä voi verrata viranomaisen ohjeistukseen. Se on merkki siitä, että järjestelmää ollaan muuttamassa. Tässä tapauksessa järjestelmä olisi muuttunut ilmoituksenvaraiseksi ja sallinut myös aikaisemmin tulkinnanvaraisen luvanvaraisena rahankeräystoimintana. Vaikka yhdistys onkin ollut asiasta eri mieltä, valvojan viranomaisen antaman ohjeistuksen merkitys harjoitetun toiminnan luvanvaraisuudesta ei ole voinut jäädä yhdistykselle siltä osin epäselväksi, että yhdistyksen on käytännössä edellytetty ryhtyvän toimenpiteisiin asiassa.”
- 28Marko Forss, Rahankeräyslain mukainen yleisöön vetoaminen internetissä Julkaistu 29.4.2014 www.edilex.fi/artikkelit/12991 Edilex 2014/8
- 29Pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelma, s. 3, valtioneuvoston kanslia, 26.08.2014. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79665>
- 30 Rahankeräyslaki muuttui - lupaa hakevan koko toiminnan ei tarvitse olla yleishyödyllistä, 05.09.2014 <https://www.finlex.fi/fi/uutiset/290>

toiminnan.

64. Vaikka rahankeräyslain kokonaisuudistus jäi tekemättä, eduskunta muutti rahankeräyslakia jälleen vuonna 2018. Lainsäätäjät pyrki edelleen täsmentämään luvanvaraisen rahankeräyksen rajoja. Pääsääntöä ei edelleenkään muutettu, vaan hallituksen esityksessä (HE 214/2018, s. 84) todetaan, että: *“Ehdotetun lain 2 §:n 3 kohdassa määriteltäisiin, mitä yleisöön vetoamisella tarkoitetaan. Ehdotettu määritelmä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain vastaavaa säännöstä.”*
65. Lainsäätäjät katsoi tarpeelliseksi antaa tulkintaohjeita “yleisöön vetoamisen” rajoista. Lainsäätäjät toteaa spontaanien lahjoitusten olevan lain ulkopuolella. *“Spontaani, lahjoittajan omasta aloitteesta ja ilman lahjoituksen saajan pyyntöä tai kehotusta toteutettu lahjoitus yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen tai muuhun tarkoitukseen ei olisi rahankeräyslaissa tarkoitettua rahankeräystä, koska tällöin ei tapahtuisi määritelmäsäännöksen tarkoittamaa vetoamista yleisöön.”* (HE 214/2018 vp, s. 84)
66. Tämän jälkeen lainsäätäjät luo uuden lisäedellytyksen luvanvaraiselle vetoamiselle *“aktiivinen vetoaminen tai kehottaminen”*: *“Yleisöön vetoamisena ei pidettäisi esimerkiksi yhdistyksen tai säätiön kotisivuillaan esimerkiksi yhteys- tai laskutustietojen yhteydessä esillä pitämää tilinumeroa, jos tilinumeron yhteydessä ei esitettäisi yleisölle vetoamusta lahjoittaa tilinumeron haltijalle rahaa. Pelkän tilinumeron esillä pitämistä ilman **aktiivista** vetoamista tai kehotusta rahalahjoitusten tekemiseen ei voitaisi pitää yleisöön vetoamisena rahalahjoitusten saamiseksi.”* (HE 214/2018, s. 85. Korostus lisätty.)
67. Huomionarvoista on se, että vuoden 2018 esityöt antavat tulkintaohjeen, joka poikkeaa aiempien rahankeräyslakien lainvalmisteluaineistosta. Uusimpien esitöiden mukainen tulkintaohje on esimerkinomainen eikä yksilöi tyhjentävästi sellaisia tilanteita, joita ei pidetä yleisöön vetoamisena (eli luvanvaraisena rahankeräyksenä). Edelleenkään lakia lukemalla ei siis selviä selkeällä ja ennakoitavalla tavalla, mikä julkaiseminen on rikoksena rangaistavaa ja mikä ei.
68. Lakia valvova viranomais- poliisihallitus- esitti vuoden 2018 lakimuutoksen valmistelun aikana kritiikkiä lain epäselvyydestä. *“Nyt hallituksen esitykseen sisältyvä perusteluteksti lisää epäselvyyttä, sillä siitä ei käy ilmi missä tilanteissa ja millä tavalla internetsivuille laitettuna tilinumeron ilmoittaminen olisi muuta kuin rahankeräystä ja milloin kyse olisi rahankeräyksestä.”*³¹
69. Lausunnon *“lisää epäselvyyttä”* -sanamuodosta voi päätellä, että

31 HE 214/2018 vp HaV 16.01.2019 arpajashallintopäällikkö Saaramia Varvio, Poliisihallitus Asiantuntijalausunto, s. 5.
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-238362.pdf>

rahankeräyslaki on ennen 2018 lainmuutosta ollut tilinumeron ilmoittamisen osalta ainakin joltain osin epäselvä myös viranomaisen mielestä.

70. Lakia valmistellut sisäministeriö vastasi kritiikkiin: *“Yleisöön vetoamisen osalta hallituksen esityksessä on myös katsottu tarpeelliseksi selvittää määritelmän suhdetta tilinumeron esillä pitämiseen. Poliisihallituksen viittamaa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu on ollut esillä esityksen valmistelussa. Myös muiden määritelmien osalta on esityksessä pyritty mahdollisimman yksiselitteisesti perustelemaan säännösten tavoiteltu sisältö. Sisäministeriön näkemyksen mukaan lakiehdotusta ei ole tarpeen näiltä osin muuttaa eikä valiokunnan mietinnössä ole tarpeen täsmentää niiden sisältöä.”*³²

Vastaajilla oli lain tulkinnan selvittämisessä ylivoimaisia ja kohtuuttomia vaikeuksia

71. Yhdistyksellä on ollut perusteltu syy saada asiasta sitova tuomioistuimen ratkaisu. Vastaajien näkökulmasta olisi ollut kohtuullista, että raja luvanvaraisen ja kielletyn rahankeräyksen välillä olisi voitu ratkaista hallintopäätöksellä eikä rikosprosessissa, jossa nyt ollaan. Lainsäätäjän ratkaisusta johtuen tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista.
72. Helsingin Sanomat toi vuonna 2020 esille lainsäädännön tulkintaan liittyvän kohtuuttoman ongelman: *“Arpajaishallinnolla ei ole toimivaltaa antaa valituskelpoista ennakkopäätöstä siitä, onko jokin toiminta vastikkeellista vai ei. Se esittää tulkintansa ja tekee tarvittaessa tutkintapyynnön poliisille. Käytännössä juuri kukaan ei uskalla toimia vastoin arpajaishallinnon tulkintaa. Siksi Suomeen on syntynyt vain vähän oikeuskäytäntöä asiasta.”*³³
73. Vastaajayhdistys on poikkeus Helsingin sanomien huomioon. Se on ilmaissut julkisuudessa kritiikkiä ja erimielisyytensä poliisihallinnon arpajaishallinnon kanssa. Vastaajat ovat toimineet vastoin arpajaishallinnon tulkintaa. Yhdistys ja sen hallitus eivät ole ensimmäistä kertaa syytettyinä rahankeräysrikoksesta. Yhdistyksen lahjoitukset -verkkosivu on pysynyt olennaisesti samansisältöisenä yhdistyksen perustamisesta 2001 lähtien. Poliisihallituksen arpajaislakiyksikkö teki rikosilmoituksen vuonna 2005, yhdistyksen lahjoitukset -verkkosivusta. Syyttäjä syytti yhdistystä ja sen hallituksen jäseniä myös tällöin rahankeräysrikoksesta. Helsingin käräjäoikeus hylkäsi syytteet vuonna 2007 ja Helsingin hovioikeus vuonna 2008.

32HE 214/2018 vp HaV 30.01.2019 neuvotteleva virkamies Elina Rydman, sisäministeriö Asiantuntijalausunto
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-241932.pdf>

33Saanko Rahaa, HS Maria Manner & Paavo Teittinen 30.8.2020.
<https://www.hs.fi/feature/art-2000006616806.html>

74. Vastajaajyhdistys joutui hakemaan laintulkintaan ratkaisun rikosprosessin kautta 2005-2008. Silloin osoittautui, että yhdistyksen kanta oli oikea ja poliisihallituksen väärä. Kyse oli viranomaisen virheellisestä neuvosta.
75. Rahankeräyslupia valvova viranomaisen tulkinta on toistuvasti 20 vuoden ajan ollut yhdistyksen kannasta poikkeava. Viranomaisen perustelut eivät ole olleet oikeudellisesti erityisen kestäviä. Todistajana hovioikeudessa kuultaessa poliisihallituksen tarkastaja Kitunen kertoi, että valvovalla viranomaisella ei ole omaa sisäistä ohjeistusta rahankeräyslaista, joka pitäisi huolen siitä, että viranomaisen neuvot tai tulkinta olisi yhdenmukaista. Kuulemisessa kävi myös ilmi, että viraston kannat laintulkinnasta on laatinut virkamies, jolla ei ole lainopillista tutkintoa.
76. Koska poliisihallinto ei ole antanut asiasta valituskelpoista päätöstä, vastaajat ovat aktiivisesti etsineet viranomaista, joka olisi voinut ratkaista tulkintaa koskevan epäselvyyden. Yhdistys on kääntynyt useiden asiantuntijoiden ja viranomaisten puoleen saadakseen ratkaisun tulkintakysymykseen.
77. Korkein hallinto-oikeus sivusi asiaan vastaajien haettua vuonna 2015 rahankeräykselle pienkeräyslupaa. Poliisihallitus eväsi luvan vedoten siihen, ettei yhdistys noudata sen ohjeita. Yhdistys valitti asiasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. KHO katsoi 14.7.2017 antamassaan päätöksessä 2990/1/16, että poliisihallinto toimi sille lain antaman harkintavallan rajoissa. KHO ei ottanut kantaa siihen olivatko yhdistyksen verkkosivut lainvastaiset.
78. Yhdistyksen hallituksen jäsen pyysi vuonna 2009i eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa asiasta (Dnro 602/4/09). Selvittäessään asiaa apulaisoikeusasiamies oli pyytänyt sisäasiainministeriöltä lausuntoa asiasta. Ministeriö ilmoitti selvityksessään että ministeriön kantana on kantelussa esitetty teksti vaatii pääsääntöisesti rahankeräyslupaa. Lisäksi ministeriö katsoi, että *“Ohjeistuksen antaminen siitä, missä kaikissa tapauksissa kysymyksessä ei olisi rahankeräyslain soveltamisalaan kuuluva toiminta, on ministeriön mukaan mahdotonta”*. Apulaisoikeusasiamies ei ottanut kantaa lain soveltamiseen.
79. Yhdistyksen hallituksen jäsen pyysi 14.2.2009 (V6) lääninhallitukselta kantaa verkkosivujen kaltaiseen sisältöön. Lääninhallitus ei ottanut kantaa onko yhdistyksen viesti kiellettyä rahankeräystä vaan siteerasi rahankeräyslain pykälää (V7).
80. Yhdistys on hankkinut neuvoja useilta juristeilta. Yhdistyksen hallituksessa on ollut myös sittemmin menehtynyt juristi Ville Oksanen. Oikeudellise lausunnot ovat tukeneet toiminnan laillisuutta. Yleisöön vetoamisesta väitellyt kauppatieteen tohtori ja markkinoinnin professori Antti Vassinen on oikeudessa kuultuna katsonut, että yhdistyksen

verkkosivun viesti ei pidä sisällään riittäviä elementtejä, jotta voitaisiin katsoa, että se vetoaisi yleisöön.

81. Herää kysymys siitä, miksi vastaajat eivät ottaneet verkkosivua alas ja hakeneet sitä varten rahankeräyslupaa. Tosiasiassa tämä ei olisi muuttanut tilannetta merkittävästi. Tilanne ei olisi korjaantunut, sillä rahankeräyslupaa ei voida myöntää takautuvasti.³⁴
82. Järjestelmän ongelmaa kuvaa hyvin sittemmin konkurssin tehnyt Compensate-säätiön tapaus.³⁵ Säätiöllä oli pitkään erimielisyys laintulkinnasta poliisihallinnon kanssa. Sisäministeriön annettua lausunnon tulkintakysymyksestä, Compensate päätti hakea toiminnalleen rahankeräyslupaa. Luvan pitkittyttyä, selvisi, että lupia käsittelevä viranomaisena oli tehnyt rikosilmoituksen luvan hakemisen jälkeen.³⁶ Rikosepäily esti luvan myöntämisen. Lopulta lainsäätäjät muutti rahankeräyslakia siten, että se ei koskenut päästökauppaa. Pitkä epätietoisuus ja rikosepäily ehtivät vahingoittaa peruuttamattomasti säätiön toimintaa ja säätiö ajautui konkurssiin.
83. Nyt käsiteltävä tapaus muistuttaa Compensaten tapausta. Myös nyt valvovan viranomaisen kanssa laintulkinnasta erimielinen vastaajajhdistus ei ole voinut saada rahankeräyslupaa ensin väitetyn niskuroinnin vuoksi ja myöhemmin vireillä olevan rikosprosessin vuoksi. Yhdistys ei ole voinut saada myöskään laintulkintakysymystä ratkaistua oikeudessa.
84. On kyseenalaista, että laintulkintaa ohjaava viranomaisena on ollut mukana käynnistämässä rikosprosesseja sen toimintaa jatkuvasti kritisoineita tahoja kohtaan. Ulkomailla tällainen toiminta tunnetaan SLAP-kanteina (Strategic Lawsuit Against Public Participation - strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet)³⁷. Vastaajajhdistus

34KHO 1984 A II 16

35<https://www.compensate.com/articles/compensaten-konkurssi/>

36HE 124/2021 vp, s. 19-20. "Epäselvältä vaikuttava oikeustila on aiheuttanut epävarmuutta päästökompensaatiota tarjoavien yritysten sekä kansalaisjärjestöjen näkökulmasta. Eräät yritykset ovat joutuneet lopettamaan tai keskeyttämään vapaaehtoisen päästökompensaation myymisen tai välittämisen asiakkailleen, koska rahankeräyksiä valvova viranomaisena on katsonut, että toiminnassa on kyse rahankeräyslain mukaisesta rahankeräyksestä, eivätkä yritykset voi saada rahankeräyslupaa." sekä s 25 "Epäselvältä vaikuttavan oikeustilan selventämisen voidaan arvioida vaikuttavan Poliisihallituksen tehtäviin siten, että yritykset eivät tule enää jatkossa samassa määrin pyytämään lausuntoja ja muita ohjeistuksia toimintansa suhteesta rahankeräyslain sääntelyyn kuin tällä hetkellä. Vuoden 2020 aikana tiedusteluja ja lausuntopyyntöjä eri yritysten toiminnan suhteesta rahankeräyslain sääntelyyn on ollut joitakin kymmeniä."

37Euroopan parlamentin päätöslauselma 25. marraskuuta 2020 tiedotusvälineiden vapauden vahvistamisesta: toimittajien suojele Euroopassa, vihapuhe, disinformaatio ja alustojen rooli, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0320_FI.pdf

on kritisoinut toistuvasti poliisihallitusta sen rahankeräyslakia koskevasta laintulkinnasta. Vastaavia tapauksia on ilmennyt myös muiden aktivistien toiminnan rajoittamisessa.³⁸

85. Vuonna 2024 elokapinaliike on saanut sekä käräjäoikeudessa että hallinto-oikeudessa rahankeräystuomioita. Käräjäoikeus hylkäsi rahankeräysrikossyytteen³⁹ ja hallinto-oikeus kumosi lupaviranomaisen päätöksen pienkeräyksen kieltämisestä⁴⁰. Nämä päätökset ovat myös osoitus trendistä, jossa viranomaisilla on vaikeuksia muodostaa oikeita tulkintoja rahankeräyslaista.
86. Myös julkisuudessa uutisoidut marttyyrikirkko⁴¹ ja somalikeräys⁴² -tapaukset ovat omiaan osoittamaan, että laki on tulkinnanvarainen, vaikeasti ennakoitava ja johtaa tilanteisiin, joissa tulkintakysymyksissä vastaus on saatavissa ainoastaan raskaan rikosprosessin kautta.
87. On vaikea kuvitella mitä toimia vastaajat olisivat voineet tehdä saadakseen epäselvän lain soveltamisesta tiedon. Vastaajat ovat vaivaa nähden pyrkineet kaikin kuviteltavissa olevin keinoin saamaan ratkaisun tulkintakysymykseen. Näin ollen kieltoerehdyksen edellytys siitä, että "lain sisällön selvittäminen kohtaa ylivoimaisia taikka kohtuuttomia vaikeuksia" täyttyy.
88. Vastaajat ovat lausunnon osallistuneet lainsäädäntötyöhön ja seuranneet oikeuskäytäntöä. He ovat siis olleet tietoisia lainsäädännöstä, tuomioistuimien ratkaisuista ja ovat pyrkineet

38Helsingin hallinto-oikeus 26.01.2024 422/2024 Dnro 5371/03.04.04.04.07/2023 sekä 420/2024 Dnro 5933/03.04.04.04.07/2022. Poliisi eväsi pienkeräyslupan päätöksellä, jonka hallinto-oikeus kumosi. "Kerättäviä varoja on ilmoitettu käytettävän ensisijaisesti asianomistajien oikeusavustamisesta koituneisiin kustannuksiin asiassa, jossa on kysymys poliisin toiminnasta Elokapinan 3.10.2020 järjestämän mielenosoituksen yhteydessä. Tapauksessa seitsemää poliisia on epäilty virkavelvollisuuden rikkomisesta ja/tai pahoinpitelystä."

39Lehdistötiedote: Elonvaalijoiden syytteet kaatuivat oikeudessa – yhdistys jatkaa Elokapinan tukemista, 05/04/2024 <https://elonvaalijat.fi/posts/syytteet-hylattiin> "Tämä oikeusprosessi on tuntunut kafkamaiselta kyykytykseltä, kun meitä vastaan on yritetty keksiä jos jonkinlaisia rikosepäilyjä, samalla kun yhdistyksen koko varallisuus on ollut kaksi ja puoli vuotta takavarikossa ja yhdistys on ollut lähes toimintakyvytön" sekä <https://yle.fi/a/74-20082263>

40Helsingin hallinto-oikeus 26.01.2024 422/2024 Dnro 5371/03.04.04.04.07/2023 sekä 420/2024 Dnro 5933/03.04.04.04.07/2022 "Kerättäviä varoja on ilmoitettu käytettävän ensisijaisesti asianomistajien oikeusavustamisesta koituneisiin kustannuksiin asiassa, jossa on kysymys poliisin toiminnasta Elokapinan 3.10.2020 järjestämän mielenosoituksen yhteydessä. Tapauksessa seitsemää poliisia on epäilty virkavelvollisuuden rikkomisesta ja/tai pahoinpitelystä."

41Pohjanmaan käräjäoikeus 07.12.2020 20/148337 (R 20/1024).

42<https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/1559524>

toimimaan lainmukaisesti.

Rangaistus ja menettämisseuraamukset ovat kohtuuttomia

89. Vaikka oikeus päätyisi katsomaan, että vastaajien toiminta täyttää rikoksen tunnusmerkit, on edellä esitettyjen seikkojen vuoksi asiassa syytä harkita vastaajien jättämistä rangaistukseen tuomitsematta.
90. Myös edellytykset rikosyhödyn menettämisestä kaipaavat tässä tilanteessa ohjetta korkeimmalta oikeudelta. Asiassa ei ole näytetty valtiolle rahat menettäneiden lahjoittajien tehneen lahjoituksia verkkosivujen perusteella. Näiltä osin menettämisseuraamus on kohtuuton eikä perustu lakiin.

Helsingissä, 26.7.2024

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja
OTM, KTT, DI Herkko Hietanen, Espoo